

ZÁVER

Autori RASHO a všetci zainteresovaní na jeho spracovaní vrátane mnohých obyvateľov žijúcich a pracujúcich v tomto regióne predkladajú tento dokument odbornej a laickej verejnosti lebo chceme a potrebujeme poznať širší názor na metodický postup a získané výsledky a návrhy riešení, ktoré ponúkame. Tak ako je uvedené v úvode RASHO, tento dokument je vypracovaný v dvoch rovinách:

- V prvom rade ponúknuť ľuďom rad informácií, že to čo sa doteraz považovalo za bežné, v budúcnosti môže mať vážne následky a ovplyvní život každého. Sú tu opísané príčiny tak, aby ich každý pochopil a ako sa prejavujú v krajine. A hlavne v synergii takej činnosti človeka, ktorá poškodzuje krajinu a tým sa stráca jej schopnosť adaptácie na nepriaznivé dôsledky klimatickej zmeny bez ohľadu nato, kto a čím ju spôsobuje. Ak sa však vzťah človeka k využívaniu prírodných zdrojov a ekosystémových funkcií krajiny nezmení, dopady klimatickej zmeny na ľudskú spoločnosť, vrátane komunit žijúcich v regióne hornej Ondavy, môžu (budú) mať vážne a v budúcnosti ťažšie riešiteľné následky.
- V druhom rade je to modelové riešenie zvyšovania adaptívnej kapacity krajiny tak, aby mohol každý vidieť, spoznať a stotožniť sa s modelovými riešeniami, ktoré obnovujú ekosystémové funkcie krajiny a tým jednoznačne zvyšujú jej adaptívnu kapacitu a revitalizujú jej ekosystémové funkcie. Všetky tieto opatrenia sú jednoduché, zrozumiteľné a prístupné a v krajine ich postavili miestni obyvatelia. Predstavujú expozíciu riešení vo voľnej krajine, ktoré majú svoju ekosystémovú hodnotu a každý, komu záleží na tomto regióne ich môže hocikedy realizovať, ak to považuje za potrebné.

Hodnotené výsledky projektu Obnova ekosystémových funkcií krajiny hornej Ondavy sú dané najmä v závažných výsledkoch a ukazovateľoch, z ktorých hlavné sú zrealizovať 505 modelových riešení adaptačných opatrení a ktoré by mali dosiahnuť vodozádržnú kapacitu 625 000 m³ kritického odtoku povrchovej vody, ktorú v texte RASHO označujeme ako balastnú vodu. Táto voda odteka po poškodených častiach krajiny, ktoré sú opísané v texte dokumentu namiesto toho, aby ostala v ekosystémoch krajiny a stala sa súčasťou životodárnych funkcií krajiny a jej adaptívnej kapacity. Táto voda spôsobuje (alebo hrozí) prívalovými povodňami alebo na druhej strane chýba v krajine a je príčinou vysušovania, sucha a straty absorpcie skleníkových plynov do pôdy.

V rámci analýzy krajiny projektového územia sme však identifikovali lokality pre minimálne desaťnásobok fyzických a realizačných opatrení v krajine, ale ani tie by nestačili na jej komplexné ozdravenie. Aj vodozádržná kapacita realizovaných opatrení je minimálne trojnásobná oproti projektovanej záväzku. Aj to je stále málo nato, aby sme mohli byť spokojní. Voda je podstatou života v krajine, ale keď sa dostáva mimo jej životodárneho cyklu (inak aj malý vodný cyklus) stáva sa hrozbou, ide z nej strach namiesto toho aby udržiavala život. Preto to musí každý človek pochopiť a tak sa správať voči krajine a ekosystémovým funkciám, na ktorých je závislá aj kvalita života človeka.

Preto je dôležitý aj ďalší výsledok projektu, a tým je záujem verejnosti. Ten postupne narastal a nakoniec miestni ľudia sami navrhovali riešenia a upozorňovali na zranené miesta v krajine. Alebo ako to riešili ich predkovia na dedovizni, na dedičstve po predkoch. Nedalo sa vyhovieť všetkým, ostali mnohé problémy, ktoré bránili v realizácii

opatrení akokoľvek boli nevyhnutné. Nejasné alebo komplikované vlastnícke vzťahy k pozemkom, možná redukcia dotácií do poľnohospodárskych činností (napr. podpora udržiavania LPIS a trávnatých porastov), nezáujem vlastníkov alebo hospodárov v krajine alebo nulová garancia zachovania realizovaných opatrení na súkromných pozemkoch, tieto a mnohé iné dôvody zabránili realizácii mnohých a veľmi dôležitých a potrebných adaptačných opatrení.

Záujem ľudí je však garanciou, že RASHO sa bude naďalej rozvíjať a hlavne využívať. Týka sa to najmä aktivít v súvislosti s účinným využívaním možností Operačného programu Kvalita životného prostredia. Viac ako 150 ľudí z regiónu hornej Ondavy, ktorí sa zapájajú do realizácie opatrení, početné obce a novovznikajúce združenie, sú garanciou, že RASHO nie je spracované len pre cit. projekt. RASHO má ambíciu sa stať podkladom a vecným zdôvodnením pre budovanie opatrení zelenej infraštruktúry, ale aj príklad riešenia pre ďalšie regióny. Nimi sa obnoví krajina, revitalizujú jej ekosystémové funkcie a stabilizuje ekologický systém krajiny. Je to len na ľuďoch a ich vôli, vzťahu ku krajine a hľadania súdržnosti so životom krajiny.

RASHO je otvorený dokument. Bol vypracovaný v súčinnosti s miestnymi obyvateľmi a pre ich bezpečnosť a kvalitu života. Ukazuje ako sa to dá, keď sa chce. V zdravej a vyváženej krajine je silná kapacita absorpcie a zmierňovania nepriaznivých dopadov civilizačných prejavov, a najmä dostatok adaptívnej kapacity na nepriaznivé dopady klimatickej zmeny. Takáto krajina zabezpečuje zdravý a bezpečný život, jedinou a hlavnou podmienkou je zmeniť vzťah k nej a tam, kde je to treba, zabezpečiť opatrenia na jej vyliečenie, obnovu a revitalizáciu. A to je hlavný prínos a očakávania RASHO a súčasne aj malým, ale nie nepodstatným, príspevkom k národnej stratégii k zvyšovaniu adaptácie Slovenskej republiky na dopady klimatickej zmeny, a snád' aj v globálnej snahe zmierniť jej následky. Príspevok k našej spoločnej budúcnosti.

V Nižnej Polianke, marec 2015.

